

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในอำเภอแม่ื่อน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจเอกสารซึ่งมีหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 หลักความพอเพียง

1.4 เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

1.5 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง

2. สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์และการประกอบอาชีพของเกษตรกรอำเภอแม่ื่อน จังหวัดเชียงใหม่

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2541 และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

1. หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบครอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549)

2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความ พอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ ภูมิคุ้มกันในตัวพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ ภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำ วิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้าง พื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจ ในทุกระดับ ให้มี สำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลก ภายนอกได้เป็นอย่างดี

ในอดีตเกษตรกรจะทำการผลิตเพื่อบริโภค แต่ต่อมาในปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาการ เกษตรเป็นการเกษตรเพื่อบริโภค และจำหน่ายเพื่อมุ่งเพิ่มรายได้ จึงทำให้ต้องใช้ทรัพยากรจาก ภายนอกในการทำการเกษตรมากขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นก่อให้เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจของ ประเทศทำให้ต้องหันกลับมาทำการเกษตรเพื่อบริโภคและจำหน่ายในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงอีก ครั้ง โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ สิ่งสำคัญคือ ต้องรู้จักการพึ่งพาตนเอง โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และรู้จักการนำทรัพยากรที่เราอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน (กรมส่งเสริมการเกษตร,2547)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้ (สำนักงานกองทุน สสนับสนุนการวิจัย,2549)

1) กรอบแนวคิด ที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดย มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการ มองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติเพื่อ ความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนเองได้ใน ทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3) ค่านิยม ความพอเพียงต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

3.1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3.2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบครอบ

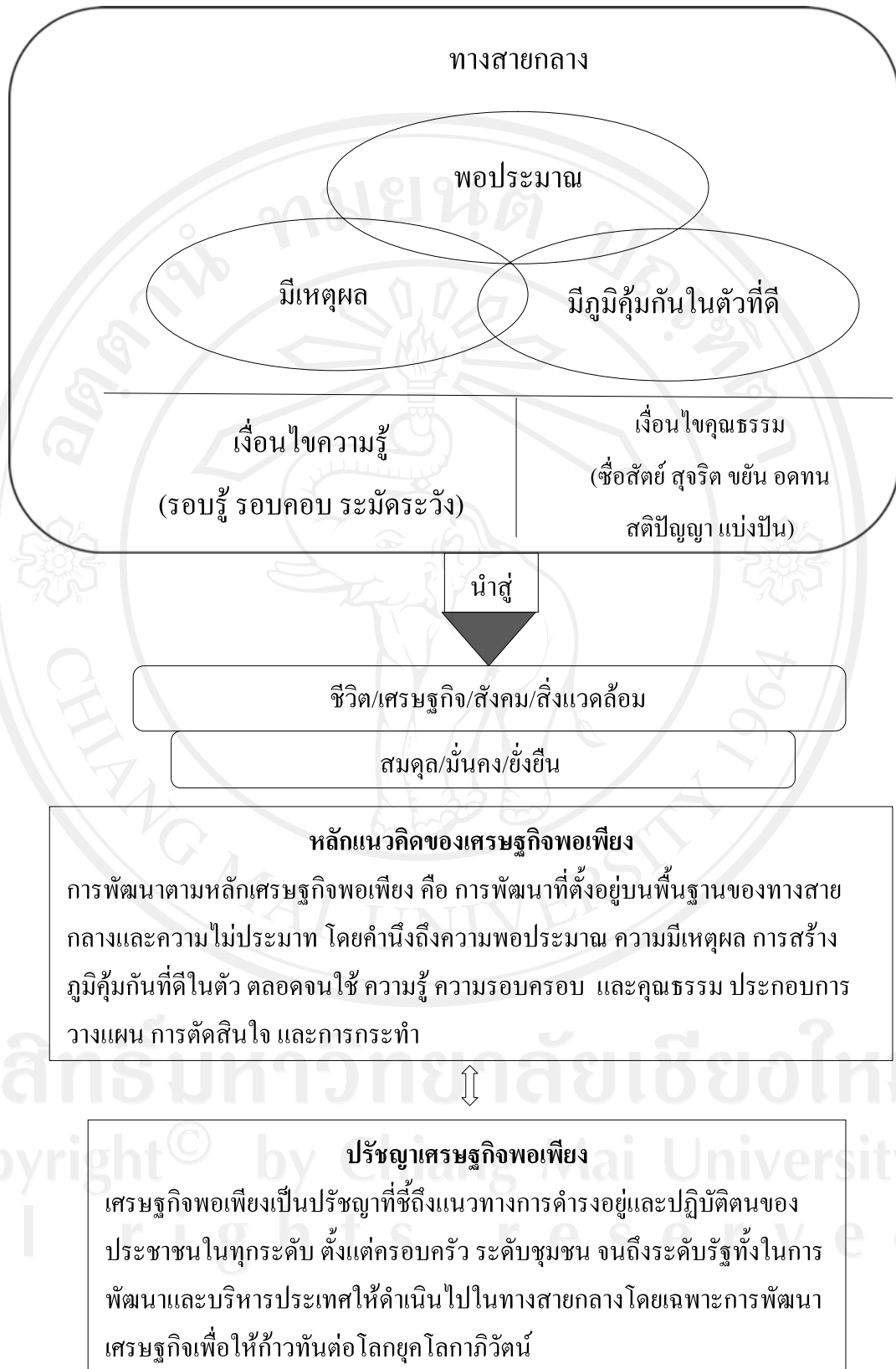
3.3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบไปด้วย ความรอบรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบครอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต ไม่โลภและไม่ตระหนี่

5) แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำ แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ที่มา : (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,2551)

3. หลักของความพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอเพียง ดังนี้ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551)

- 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกคนรอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
- 2) จิตใจพอเพียงทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น
- 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำการเกษตรผสมผสาน ได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งอุปโภคบริโภคพอเพียง
- 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
- 5) ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และการปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
- 6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มชนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย เศรษฐกิจควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากรากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคงยั่งยืน
- 7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ขูดขูดเดียวจนเดียวรวบแบบกะทันหัน เดียวตงานไม่มีกิน ไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ประชาชนมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วมาก สุขภาพจิตเสีย เครียด รุนแรง ฆ่าตัวตาย ตัดยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพดี

การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2547) คือ

- 1) เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลทั่วไป คือ สามารถดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างพอประมาณตามฐานะ ตามอัตภาพและไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยมมีอิสรภาพในการประกอบอาชีพ เดินทางสายกลางทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้
- 2) เศรษฐกิจพอเพียงระดับเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจเพื่อการเกษตรที่เน้นการพึ่งพาตนเอง เกษตรกรจะใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการที่ดิน โดยเฉพาะแหล่งน้ำ และกิจกรรมการเกษตรได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และความต้องการของเกษตรกรด้วยการนำทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง มาใช้ในไร่นา และทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ให้มีความหลากหลายของกิจกรรมการเกษตรในไร่นา มีกิจกรรมเกื้อกูลกัน มีกิจกรรมเสริมรายได้ ใช้แรงงาน

ในครอบครัวอย่างเต็มที่เพื่อลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนการผสมผสานกิจกรรมการปลูกพืช เลี้ยง สัตว์ และประมง ในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ นำไปสู่การพึ่งพาตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับการผันแปรของ ธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ โดยอาศัยความพอประมาณ และความมีเหตุผล การ สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และ ความสามัคคี (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549)

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบเทียบกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่ง มีอยู่ 2 แบบ คือ แบบพื้นฐาน กับแบบก้าวหน้า ดังนี้

ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกรเป็นเศรษฐกิจ พอเพียงแบบพื้นฐานเทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ที่มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกล แหล่งน้ำ ต้องพึ่งพาน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่เพียงพอ โดยมีข้อสมมติว่ามีที่ดิน เพียงพอในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าวเพื่อ การบริโภคและยังชีพได้ในระดับหนึ่ง และใช้ที่ดินส่วนอื่นๆ สนองความต้องการขั้นพื้นฐานของ ครอบครัว รวมทั้ง ขยายในส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ทั้งหมดนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเกิดขึ้นในระดับครอบครัว

ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าซึ่ง ครอบคลุม ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 ที่สนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มสหกรณ์ หรือเครือข่าย วิสาหกิจที่มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้น แล้วร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่ม และ ส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและ ความสามารถของตนเองทำให้ชุมชนโดยรวมหรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้นๆ เกิดความพอเพียงในวิถี ปฏิบัติอย่างแท้จริง

ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุม ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ที่ส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ใน ประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น ซึ่งความร่วมมือเช่นนี้จะ เป็น ประโยชน์ในการสืบทอด ภูมิปัญญาแลกเปลี่ยนความรู้เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนาตาม แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่ที่ประกอบด้วยชุมชน องค์กร และธุรกิจ ต่างๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลัก ไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในที่สุด

5. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สามารถนำไปใช้ให้เหมาะสมได้ในชีวิตประจำวัน ด้วย การพิจารณา (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551) ดังนี้

5.1 พิจารณาความสามารถในการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ที่เน้นความสมดุลทั้ง 3

คุณลักษณะคือ พอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน มาประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เป็น ขึ้นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร และพร้อมรับการ เปลี่ยนแปลง ที่มีองค์ประกอบครอบคลุมทั้ง 5 ประการ

5.1.1 ความพอเพียงด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง ฝึกตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประณีประนอม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน และมีความเพียร

5.1.2 ความพอเพียงด้านสังคม มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี รู้จัก ฝึกกำลังสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคง แข็งแรง

5.1.3 ความพอเพียงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการ อย่างฉลาดและรอบคอบ สามารถเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด ใช้ทรัพยากรที่มี อยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคง และระวังไม่ให้เกิดกรรมกระทบสิ่งแวดล้อม

5.1.4 ความพอเพียงด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับ ความต้องการและภูมินิเวศน์ พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อ ตนเองและสังคม

5.1.5 ความพอเพียงด้านเศรษฐกิจดำรงชีวิตอยู่อย่างพอดี พอมี พอกิน พอใช้ สมควรตาม อรรถภาพและฐานะของตน ประกอบอาชีพสุจริต (สัมมาอาชีพะ) ด้วยความขยันหมั่นเพียร

อดทน ใช้ชีวิตเรียบง่าย โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย รู้จักการใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างมีเหตุผลเท่าที่จำเป็น ประหยัด รู้จักการเก็บออมและแบ่งปันผู้อื่น)

5.2 พิจารณาความรู้คู่คุณธรรม มีการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (ทั้งภาคทฤษฎี และการปฏิบัติจริง) ในวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ใช้สติปัญญาในการตัดสินใจต่างๆ อย่างรอบรู้ รอบคอบ และมีเหตุผลที่จะนำความรู้ต่างๆ เหล่านั้น มาปรับใช้อย่างมีขั้นตอนและระมัดระวังในการปฏิบัติ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียรความอดทน และสติปัญญาอย่างชาญฉลาดในการดำเนินชีวิตในทางสายกลาง

คุณธรรมที่ควรศึกษา และน้อมนำมาปฏิบัติ มี 4 ประการ ประกอบด้วย

ประการที่ 1 คือ การรักษาความซื่อสัตย์ ความจริงใจที่มีต่อตัวเอง ที่ควรประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่ 2 คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในสัจจะความดีนั้น

ประการที่ 3 คือ ความอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด

ประการที่ 4 คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

การพัฒนาชีวิตด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควรดำเนินการ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551) ดังนี้

(1) ค้นหาความต้องการของตนเองให้พบว่ามีความต้องการอะไรมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตอย่างไร เช่น ต้องการมีชีวิตที่มีอนาคตก้าวหน้า มีความเป็นอิสระมีเวลาเพื่อครอบครัวและสังคม มีทรัพย์สินเพียงพอ มีความสุข หลุดพ้นจากความยากลำบาก

(2) วิเคราะห์ข้อมูลของตนเองและครอบครัว ซึ่งจะทำให้รู้สถานภาพรู้สาเหตุของปัญหา รู้ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รู้ผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(2.1) สักยภาพของตนเอง เช่น ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ (ทักษะ) ชื่อเสียง ประสบการณ์ ความมั่นคง ความก้าวหน้า สภาพทางการเงิน การสร้างรายได้ การใช้จ่าย การออม คุณธรรมและศีลธรรม

(2.2) สักยภาพของครอบครัว เช่น วิถีการดำรงชีวิต ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว ความเชื่อ ทักษะคติ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัว ฐานะทางสังคม ฐานะทางการเงิน ที่เป็นทรัพย์สินและหนี้สินของครัวเรือน รายได้ รายจ่าย ของครัวเรือน

5.3 วางแผนการดำเนินชีวิต

5.3.1 พัฒนาตนเอง ให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ใฝ่เรียนรู้) สร้างวินัยกับตนเอง โดยเฉพาะวินัยทางการเงิน

5.3.2 สร้างนิสัยที่มีความคิดก้าวหน้า มุ่งมั่นในเป้าหมายชีวิต หมั่นพิจารณาความคิด ตัดสินใจแก้ปัญหา เป็นระบบ โดยใช้ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมและครอบครัว

5.3.3 หมั่นบริหารจัดการใจให้มีความซื่อสัตย์ สุจริต รักชาติ เสียสละ สามัคคี เที่ยงธรรม มีศีลธรรม

5.3.4 ควบคุมจิตใจเพื่อให้ตนเอง ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม สร้างสรรค์ ความเจริญรุ่งเรือง

5.3.5 พัฒนาจิตใจให้ลด ละ เลิก อบายมุข กิเลส ตัณหา ความโกรธ ความหลง

5.3.6 เสริมสร้างและฟื้นฟูความรู้และคุณธรรมของตนเองและครอบครัว เช่น เข้าร่วมการฝึกอบรม ฝึกทักษะ ในวิชาการต่างๆ หรือวิชาชีพ หมั่นตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องอย่างสม่ำเสมอ

5.3.7 ปรับทัศนคติในเชิงบวก และมีความเป็นไปได้อ

5.4 จดบันทึกและทำบัญชีรับ-จ่าย

5.5 สรุปผลการพัฒนาตนเองและครอบครัว โดยพิจารณา

5.5.1 อารมณ์ต้องไม่เครียด มีเหตุมีผล มีความเชื่อมั่น มีระบบคิดเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอน มีแรงจูงใจ กล้าคิดกล้าทำ ไม่ท้อถอย หรือหมดกำลังใจ เมื่อประสบปัญหาในชีวิต

5.5.2 สิ่งเหล่านี้ได้ลด ละ เลิก ได้แก่ รถป้ายแดง เงินพลาสติก โทรศัพท์มือถือ สถานเริงรมย์ เหล้า บุหรี่ การพนัน

5.6 การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตร

วิถีชีวิตของเกษตรกรไทยในปัจจุบัน ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง รายได้ไม่เพียงพอและเป็นหนี้สิน จึงจำเป็นต้องปรับระบบการเกษตรของครัวเรือนให้สอดคล้องกับสภาวะการผลิตและการตลาดในปัจจุบัน ตามความเหมาะสมของระบบนิเวศเกษตร โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะทำให้ครัวเรือน เกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551)

1) ลดรายจ่าย เป็นการประหยัด และเป็นผลดีต่อสุขภาพ การทำพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ เป็นอาหารสำหรับการบริโภคในครัวเรือน นับเป็นงานอดิเรกที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว แม้ไม่มีพื้นที่ก็สามารถทำสวนครัวในบ้านได้ เช่น การปลูกพืชในกระถางหรือในภาชนะแขวน ฯลฯ พืชที่ปลูกก็เป็นพืชที่ใช้เป็นประจำในครัว เช่น พริก มะเขือ กะเพรา ชะพลู หอม ผักชี ชะอม ตำลึง ผักหวาน เป็นต้น

2) เพิ่มรายได้ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือนให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การถนอมอาหาร และแปรรูปงานฝีมือ ในหัตถกรรมสิ่งประดิษฐ์ การผลิตกล้าไม้ดอก-ไม้ประดับ เลี้ยงสัตว์ ประมง เพาะถั่วงอก เพาะเห็ด เป็นต้น ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำกิจกรรมการเกษตร

3) ขยายโอกาส เกิดจากการพัฒนาศักยภาพตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยการร่วมมือการสร้างอาชีพ ให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า บุตร-หลาน ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถรวมกันจัดหาตลาด แหล่งเงินทุน และเครือข่ายมาใช้ในการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืนทำให้ครอบครัวมีความมั่นคงและอบอุ่นต่อไป

4) เศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตร เกษตรกรสามารถดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ ด้วยการทำการเกษตรที่ผลิตเพื่อการบริโภคในครอบครัวก่อน เมื่อเหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้ ที่เห็นได้ชัดคือ การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่แบ่งพื้นที่ออกเป็นสวนๆ มีพื้นที่นา ข้าว พืชไร่ ไม้ผล สระน้ำ และบริเวณบ้าน เพื่อให้มีกิจกรรมการผลิตที่หลากหลาย มีผลผลิตออกทุกฤดูกาล มีรายได้ประจำวัน สัปดาห์ เดือน และปี การทำการเกษตรแบบนี้ สามารถทำได้ในพื้นที่ทุกขนาดตั้งแต่ขนาดเล็ก ประมาณ 1-2 ไร่ จนถึงฟาร์มขนาดใหญ่

2. สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการประกอบอาชีพของเกษตรกรอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอแม่ออน เป็นอำเภอขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่มีทั้งภูเขาและที่ราบสำหรับทำเกษตรกรรม นับเป็นพื้นที่รอบนอกสุดของเมืองเชียงใหม่ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ วัดพระธาตุดอยผาตั้ง น้ำพุร้อนสันกำแพง อำเภอเมืองออน น้ำตกแม่กำปอง หมู่บ้านโฮมสเตย์แม่กำปอง และวังเย็นที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอแม่ออนอยู่ทางตะวันออกของตัวเมืองเชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอเมืองปาน (จังหวัดลำปาง)
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองปาน (จังหวัดลำปาง)

- **ทิดไต้** ติดต่อกับอำเภอเมืองปาน อำเภอเมืองลำปาง (จังหวัดลำปาง) อำเภอแม่ทา อำเภอเมืองลำพูน และอำเภอบ้านธิ (จังหวัดลำพูน)
- **ทิดตะวันตก** ติดต่อกับอำเภอสันกำแพงและอำเภอดอยสะเก็ด

ประวัติความเป็นมาของอำเภอแม่ออน

ท้องที่อำเภอแม่ออนเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอสันกำแพง ทางราชการได้แบ่งพื้นที่การปกครองออกมาตั้งเป็น กิ่งอำเภอแม่ออน ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2537 โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 30 เมษายน ปีเดียวกันและเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็น อำเภอแม่ออน โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน ปีเดียวกัน กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มี 6 ตำบล 49 หมู่บ้าน 6 องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้แยกออกมาจาก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2537 มีพื้นที่ 442.3 ตารางกิโลเมตร ประชากร 21,669 คน ความหนาแน่นประชากร* เฉลี่ย 49 คน/1 ตร.กม.(ข้อมูล 2549 พฤษภาคม) โดยมีนายชุมพร แสงมณี ดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอแม่ออนเป็นคนแรก ใช้อาคารเรียน แบบ 017 โรงเรียนบ้านออนหลวง ตำบลออนเหนือ เป็นที่ว่าการกิ่งอำเภอแม่ออน(ชั่วคราว) และใช้ศาลาวัดออนหลวงเป็นสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอแม่ออน นานถึง 4 ปี ต่อมาได้รับงบประมาณจากทางราชการสร้างที่ว่าการอำเภอแม่ออน(ปัจจุบัน) ณ หมู่ที่ 9 ตำบลออนกลาง เมื่อปี พ.ศ.2539 และได้ยกระดับเป็นอำเภอตามพระราชกฤษฎีกา วันที่ 24 สิงหาคม 2550 นายอำเภอแม่ออนคนแรก คือ นายรพีพันธ์ ถาวรพันธ์ (ดำรงตำแหน่ง 28 กันยายน 2550)

พื้นที่ทำการเกษตร

ในอำเภอแม่ออนมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 38,407 ไร่ และมีครัวเรือนทั้งหมด 7,966 ครัวเรือน โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา เลี้ยงวัวนม และปลูกข้าวโพดฝักอ่อน (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2553)

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอแม่ออนแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 ตำบล 49 หมู่บ้าน ได้แก่

1. ออนเหนือ (On Nuea) 10 หมู่บ้าน
2. ออนกลาง (On Klang) 11 หมู่บ้าน
3. บ้านสหกรณ์ (Ban Sahakon) 8 หมู่บ้าน
4. ห้วยแก้ว (Huai Kaeo) 8 หมู่บ้าน
5. แม่ทา (Mae Tha) 7 หมู่บ้าน

6. ทาเหนือ (Tha Nuea) 5 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอแม่อนประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 แห่ง ได้แก่

1. องค์การบริหารส่วนตำบลออนเหนือ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลออนเหนือทั้งตำบล
2. องค์การบริหารส่วนตำบลออนกลาง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลออนกลางทั้งตำบล
3. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านสหกรณ์ทั้งตำบล
4. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลห้วยแก้วทั้งตำบล
5. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ทาทั้งตำบล
6. องค์การบริหารส่วนตำบลทาเหนือ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลทาเหนือทั้งตำบล

3.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชนานันต์ (2542) ศึกษาเรื่อง การจัดการการลงทุนสำหรับระบบเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ราบลุ่ม เขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาได้กำหนดพื้นที่โครงการ 15 ไร่ และจัดสรรพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ได้แก่ ที่นา ที่สวน แหล่งน้ำ และที่พักอาศัย ในสัดส่วน 30 :30:30:10 ตามลำดับ พร้อมทั้งจัดตารางการทำงานในช่วงเวลาต่างๆ เพื่อนำมาคำนวณหาเงินลงทุน รายได้ และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา และนำมาวิเคราะห์ผลทางการเงิน โดยจัดทำงบกำไร-ขาดทุน และงบกระแสเงินสด เพื่อหาอัตราผลตอบแทนการลงทุน ผลการวิเคราะห์ด้านการเงิน พบว่ามีผลขาดทุนในปี 2542 และเริ่มมีกำไรในปี 2543 และมีผลกำไรอย่างต่อเนื่องไปจนกระทั่งปี 2548 อัตราผลกำไรสุทธิ ตั้งแต่ปี 2542-2548 เท่ากับ -28.33%, 30.14%, 37.10%, 32.09%, 44.01% และ 47.33% ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการตลอดระยะเวลา 7 ปี เท่ากับ 18.98 % ซึ่งมากกว่าอัตราดอกเบี้ย 12% ดังนั้น การจัดการลงทุนดังกล่าวจึงมีความคุ้มค่า

ทวีศักดิ์ (2543) ได้วิจัยเรื่องการรับรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 195 ราย พบว่าเกษตรกรที่รับรู้ข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรว่าเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ อะไร จะเห็นด้วยร้อยละ 80 ของเกษตรกรทั้งหมด โดยเห็นด้วยกับหลักการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่เนื่องจากทำให้พอกินพอใช้ จากข้อสรุปเกี่ยวกับการรับรู้ของเกษตรกรในการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เจ้าหน้าที่ควรมีการถ่ายทอดความรู้ให้ชัดเจน เพื่อให้เกษตรกรมีการรับรู้และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

สมเศียร (2544) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของชุมชนในการจัดการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายกวาง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนมีความเห็นว่าโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนได้ ชุมชนมีความเป็นอิสระในการจัดการโครงการจากภาครัฐโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหรือภาครัฐ ได้นำนโยบายมาเพื่อสนับสนุน และส่งเสริม โดยชุมชนเป็นผู้คิด ผู้ทำเอง ผลสำเร็จของผลงานจึงเกิดจากชุมชน

ชุมพลภัทร์ (2551) ได้ดำเนินการศึกษาเรื่อง “การดำเนินชีวิตตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในหมู่บ้านหนองมะจับ ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” ปรากฏว่าเกษตรกรมีความภาคภูมิใจหลังใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด และยังพบอีกว่าเกษตรกร ร้อยละ 100 มีความเต็มใจที่จะตัดสินใจเลือกใช้ชีวิตตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง